

# Nyheter

Rösten som varumärke. Konkurrensen hårdnar i en växande röstbransch



Lake Bell som Carol i filmen "In a world" som hade svensk premiär i fredags.  
Foto: Seamus Tierney/UIP

## Den egna rösten är det nya

Den hyllade filmen "In a world" handlar om en kvinna som försöker slå sig in i den manliga voice over-industrin. I en tid av pod- och pratprogram vill allt fler utveckla sin röst.

**Matilda Gustavsson**  
Reporter



● Det var en gång... i en värld... en man... som hette Donald LaFontaine, kallad "Thunder throat" eller "Guds röst". Han inledde sin karriär på 60-talet och åkte under de kommande decennierna limousine mellan Los Angeles vackra studiovillor och la åskmörk röst över tusentals filmtrailers. En stämma som ledde en hel värld in i de stora berättelserna.

LaFontaine dog år 2008 och det är i detta vakuum som den kritikerhyllade nya filmen "In a world" utspelar sig. Den fumliga huvudpersonen Carol bor hemma hos sin pappa som är röstskådespelare och en av alla de män som försöker ta över LaFontaines tron. Men även hon drömmer om att en dag få säga: "In a world..."

Manusförfattaren, regissören

och huvudrollsinnehavaren Lake Bell har egna erfarenheter av att försöka ta sig in i branschen.

– När jag var liten samlade jag på dialekter som andra samlade på insekter och frimärken. Jag minns trailerrösterna på tv: jag brukade imitera dem. Det var först i tonåren som jag insåg att det alltid var män. Hollywoods röstvärld är hård och territoriell, säger hon och i filmen rör sig Carol viskande på röstfesterna: där är tampongtjejen, biltvättskillen...

– Så stereotyp är det ju. I Hollywood- och reklamsammanhang står extremt mycket pengar på spel och ingen vågar prova nytt. Men jag hoppas att det här leder till mitt speakergenombrott, säger Lake Bell hest på telefon från London.

Och hennes film är ett av flera tecken på att den mullrande rösten håller på att dämpas.

Inspelade röster finns bara sedan år 1877 då den första fonografen

kom. Det var en uppfinning som skrämde folk, säger litteraturvetaren Anna Bohlin som forskat kring rösten som politik.

– Genom hela historien hade röst markerat närvaro av en kropp. Rösten utan kropp var guds röst. Eller ett spöke.

I dag står vi åter i ett teknologiskt skifte och guds röst har ersatts av individer som vill överrösta varandra.

– Den fysiska rösten blir allt mer vårt fingeravtryck. Varje politiskt anförande bedöms av nya retorikexperter, säger Anna Bohlin.

I dag har talet och samtalet en förälskar sig en författare, spelad av Joaquin Phoenix, i sitt operativsystem – en ensam kvinnlig röst.

Önskan om en annan stämma syns också i en växande bransch av röst-coacher och Yvonne Leberberg tar emot mig i en vacker våning med havsutsikt. Hon har en djup röst

som inte uttalar en enda onödiga stavelse och i mötet med den blir min egen ovanligt tunn. Hennes kunder arbetar i alla yrken, är i alla åldrar.

– Ofta kommer föräldrarna och vill att deras barn ska få lära sig att ta plats och stå för sitt ord. Männskor vill låta och uppfattas exakt så som de själva vill. Det här är ett nära och intimt jobb kring identitet, säger hon och det handlar ytterst om kontroll: precis som att vi styr vår uppenbarelse på olika forum och tar selfies ur exakt rätt vinkel så är rösten ett personligt uttryck att bemästra.

– Med tanke på hur det ser ut jobbmässigt nu är det extra viktigt: många kommer till mig efter att ha fått nej efter arbetsintervjuer, säger Yvonne Leberberg och det påminner mig om en scen i filmen där Carol håller en kurs för unga kvinnor som ska lära sig att inte prata som mjukisdjur. Det var en scen som störde mig djupt. Liksom siffror om att inkomsterna stiger med lägre röstfrekvens och att politiker med djup röst är mer populära bland väljare: när Margret Thatcher ville stappa upp i politiken gick hon till en röstpedagog för att hitta en mörkare stämma. Och att det ofta är kvinnor som söker sig till Yvonne Leberberg.

– De tycker att de har för feminina röster. De är kanske chefer och sitter på ett frukostmöte och säger något som ingen lyssnar till. Sedan säger en man samma sak och alla bifaller. Kvinnor fostras ofta in i ett ljusare tonläge och kommer härifrån med ett mörkare.

Det är väl de som inte lyssnar som är problemet?

– Jo, men om samhället upplever ljusa röster negativt får det negativa konsekvenser och där kan jag hjälpa till, säger hon och jag kan inte låta bli att undra hur hon upplever min röst. Yvonne Leberberg svarar att hon inte kan uttala sig efter så kort tid – att vi kan boka en session – men att den skulle "vinna på mer energi".

– Och så tuggar du tuggummi vilket kan vara okej men då ska det vara ett aktivt val: är tuggummitugget vad du vill förmedla?

Anna Bohlin pekar på att feminina uttryck brukar ses som mer konstruerade – "fejk" – än manliga diton.

– Det är en urgammal föreställning och den feministiska rörelsen har gått från idéer om att släppa fram en "naturlig" röst till att i queerteorin också se på röster som en identitetslek. Det finns en fem-

## Har du ett nyhetstips?

Torbjörn Ivarsson torbjorn.ivarsson@dn.se

Matilda Gustavsson matilda.gustavsson@dn.se

Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se

Hanna Fahl hanna.fahl@dn.se

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se

Bengt Skogholt har varit en av Sveriges mest anlitade röster i decennier.

Foto: Nicklas Thegerström



I filmen "Her" förälskar sig Joaquin Phoenix i speaker-rösten i ett operativsystem.

Foto: UIP



Don LaFontaine, som dog 2008, var en av Hollywoods mest legendariska röster, "Thunder throat".

Foto: Kate Lillenthal/AOP



# fingeravtrycket

me-rörelse som lyfter det feminina. Och vi måste kunna se den maskulina rösten som minst lika konstruerad, säger Anna Bohlin

Samtidigt har antalet mörka mansröster minskat i populärkulturen. Katarina Stjernström har i tju-go år drivit röstagenturen Speakers och säger att utvecklingen gått från mansdominans till att vara nästan jämställt. Under den växande Golden Trailer Awards delas LaFontaine-priset ut till bästa trailerröst – samtidigt som mer än hälften av alla nya trailers bytt ut rösterna mot effektivt musik, klippning och dialog. I-en-värld-replikerna känns all mer parodiska och kanske är "In a world" dödsstöten.

Det speglar ett Hollywood i förändring, säger Lake Bell.

– Allt fler människor som inte är vita män gör populära filmer och då känns den där gudsrösten lite fånig och nostalgisk.

I en studio i Solna sitter Sveriges DelaFonte. Bengt Skogholt har varit den mest anlitade rösten i decennier; nu senast för Hobbit-filmen och Anchor man. I dag läser han in den onda karaktären i en kommande storbarnfilm. Han sitter framför en mikrofon i ett isolerat rum men har en röst som känns i golvplanerna och fätöljen utanför.

– Speakerröster ska ha en tittahit-funktion i det enorma flödet. I

trailers för storfilmer krävs det något riktigt mörkt och extremt för att det ska höras över alla andra ljud, säger han efteråt.

– Utöver att min röst försörjt mig i massa år så är den väldigt praktisk: jag kan enkelt påkalla uppmärksamhet i en folksamling, vara förtroendeingivande och leda folk.

**Finns det något man med din röst har lite svårare att säga? Till exempel be någon om hjälp?**

– Det har jag aldrig tänkt på... Jag kanske skrämmer riktigt små barn. Däremot händer det ofta att människor säger att de känner igen min röst. Man har liksom smugit sig in i huvudet på folk.

matilda.gustavsson@dn.se

## Tre röster om röster.

### Anna-Maria Käll, ljudboksuppläsare:

● Det är oerhört spännande att sitta framför en mikrofon och med små, små förändringar i rösten måla med texten, fånga en karaktär. Men konkurrensen i branschen hårdnar. Allt fler kändis-skådespelare vill läsa in.



Foto: Martin Baskow/Norstedts

### Katarina Stjernström, vd på röstagenturen Speakers

● Längre har det varit lite tabu och fullt att använda sin röst i kommersiella sammanhang, vilket många skådespelare gör. Vi har fortfarande som policy att inte lämna ut några namn men det finns en mycket större öppenhet nu.



### Louise Epstein, radioprofil och programledare, SR

● Jag har en komplicerad relation till min röst. När jag gick på Dramatiska Institutet fick jag höra att en radiokarriär var körd med den här konstiga rösten – men sedan har den blivit min framgång.



Foto: SR

## I korthet.

### Kritik mot barnagabok på svenska boksajter

**Böcker.** Flera svenska boksajter erbjuder sina kunder "To train up a Child", där föräldrar uppmanas att använda fysiskt våld för att "träna" sina barn till lydnad. Svenska Unicef kräver nu att svenskägda Adlibris och Cdon tar bort titeln.

"Det är mest effektivt att slå en liten käpp, eller litet spö, på bara skinnen där nerverna ligger ytligt", skriver den kristne pastorn Michael Pearls och hans hustru Debi i boken, som enligt New York Times har kopplats till flera fall där barn sannolikt har misshandlats till döds av sina föräldrar.

– Boken uppmanar till handlingar som är förbjudna i svensk lag, och den är dessutom ett allvarligt brott mot Barnkonventionen, säger Christina Heilborn, Unicefs jurist.

Att tillfoga ett barn våld eller annan kroppsskada är förbjudet i Brottsbalken.

– Vi tar Unicefs kritik på stort allvar. Om ett par veckors tid ska vi ha utarbetat en policy för när böcker ska plockas bort på grund av innehållet, säger Linnea Wiklund, pressansvarig på Adlibris.

Sedan DN kontaktat Cdon plockades titeln tills vidare bort ur katalogen. Boksajten ska nu titta närmare på innehållet.

Ann Persson

dn.se/kultur



Läs en längre version av texten på dn.se/kultur

### Och så blev det jag som var den fördomsfulla. Usch!

Efter kritiken mot skämt som har tolkats som rasistiska ber Guldbaggegalans programledare Sissela Kyle om ursäkt i ett mejl till P3 Nyheter.

### Liu Xia får prata i telefon igen

**Konst.** Nyligen publicerade Peter Englund, Per Wästberg och Bei Ling, ordförande för Oberoende kinesiska PEN, ett krav på frihet och rättigheter för konstnären Liu Xia, hustru till den kinesiske regimkritikern Liu Xiaobo, som sitter i husarrest - och lider av en hjärtsjukdom.

I lördags kopplade de kinesiska myndigheterna in Liu Xias telefon igen – för första gången sedan hösten 2010. Hon kommer även att få träffa sin läkare.

Däremot kvarstår husarresten. Matilda Gustavsson

## Tre frågor.

### "Jag vill ge ut en bok som ändrar folks sätt att se"

Senaste nytt i den snabbföränderliga förlagsvärlden är att förläggaren Stephen Farran-Lee lämnar Albert Bonniers förlag och går över till det stiftelseägda bokförlaget Natur & Kultur.



Foto: Caroline Arvidsson

– Det är ett stort bygge, det är många utgivningar och det är klart att man kan uppfatta sig mer som en kugge i maskineriet där. Förläggeriet har kommit mer och mer i bakgrunden. Det har naturligtvis bidragit till det hela.

**3 Vilken är drömboken att ge ut framöver?**

– En bok som förändrar folks sätt att se och som får folk att läsa ett författarskap som de tidigare inte har varit intresserade av. Om man ska ta ett utländskt exempel är det fascinerande att se hur Richard Ford plötsligt blir någon som alla läser, alla pratar om, alla har åsikter om. Jag skulle inte säga att just "Kanada" är min drömbok, men en bok som läses på det sättet är naturligtvis roligt för en förläggare. Så jag säger en svensk "Kanada".

Sverker Lenas

**1 Varför väljer du Natur & Kultur?**

– De har en snabb och intressant utveckling och väldigt bra medarbetare. Det känns kul! De står för någonting annorlunda och viktigt, det är en mindre miljö och man får chans att börja om, vilket jag ser fram emot, säger Stephen Farran-Lee.

**2 Har förläggarna på Albert Bonniers förlag fått mindre självständighet?**